

DOI 10.31651/2524-2660-2021-3-141-148
ORCID 0000-0003-0317-3620

ГРИЦЕНОК Інна Антонівна

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
старша наукова співробітниця лабораторії професійної кар'єри,
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
e-mail: grihenokinka@ukr.net

УДК 377.3.091.313:[316.334.23:005.336.2](045)

**МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
У ПРОЦЕСІ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Актуалізовано питання що ціннісна зрілість самого педагога визначає ефективність взаємодії з учнями в освоєнні необхідних їм цінностей, бажання або небажання наслідувати приклад педагога, цілеспрямовано працювати над собою. Управління зусиллями і можливостями вихованців залишається в руках наставника, правильно орієнтованого в аксіологічному відношенні. І це повинно стати в сучасному педагогічному процесі не випадковим, а систематичною і цілеспрямованою справою.

Наголошено, що методологічну основу моделювання складають і обґрунтований набір принципів цілеспрямованості педагогічного процесу, системності, гуманізації, науковості, інтегративності, доступності, компетентності, професійного самовизначення, соціалізації, професійного саморозвитку, самоорганізації, конгруентності, емоційності навчання, співробітництва, індивідуалізації освітньої траєкторії.

Зазначено, що сучасні виклики економіки вимагають розвитку підприємницького потенціалу сучасної молодшої людини – майбутнього професіонала. Суспільство і держава формують соціальне замовлення на особистість учня, як професіонала здатного до розвитку, підприємливого, проактивного, що сприяє зростанню конкурентоспроможності економіки країни та створення інноваційних соціально-економічних і бізнес-проектів.

Акцентовано, що модель розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектною діяльністю являє собою відображення впорядкованої сукупності дій, що сприяють розвитку підприємницької компетентності від неактивного до стартового і продуктивного рівнів. Вона представлена як цілісний процес взаємодії взаємопов'язаних компонентів: репродуктивного, конструктивно-творчого і результативного.

Висвітлено зміст роботи педагогів ЗП(ПТ)О в освітньому процесі, які поряд з ІКТ, мультимедіа-технологіями, активно застосовують game-технології. Game-технології використовують безліч різних інструментів в залежності від поставленого завдання: коучинг, Форсайт-сесії, ділові ігри, навчання дією, міні-тренінги тощо. Всі вони об'єднуються єдиним сценарієм і дозволяють реалізувати підприємницькі ідеї найбільш ефективним способом.

Наведено приклади роботи з розробки моделі розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектною діяльністю, яка націлена на єдність теоретичної, практичної, виробничої і підприємницької підготовки.

Наголошено на важливості складової в розробці моделі розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектною діяльністю, а саме: використання інноваційних технологій і інтеграційних курсів в освітньому процесі, організація проектною діяльністю учнів, залучення учнів до самостійної підприємницької діяльності в рамках створення малих учнівських підприємств, центрів молодіжного підприємництва.

Ключові слова: модель; метод моделювання; підприємницька компетентність; майбутній фахівець; проектна діяльність; педагогічні умови.

Постановка проблеми. З метою системного відтворення процесу розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектною діяльністю на основі реалізації відповідних педагогічних умов використовували метод теоретичного моделювання. У загальному вигляді метод теоретичного моделювання можна визначити як «опосередковане вивчення соціальних об'єктів, у процесі якого вони відтворюються в допоміжній системі (моделі), при цьому заміщуючи в пізнавальному процесі оригінал і це дозволяє отримати нове знання про предмет дослідження» [1, с. 547].

Джерельною базою і теоретичним підґрунтям розроблення моделі розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектною діяльністю слугують дослідження про моделювання процесу формування професійної компетентності (В. Болотов, В. Введенський, В. Серіков та ін.), визначення основних видів професійної компетентності (І. Зимня, Г. Селевко, Т. Шамова, В. Ягупов та ін.). Наукові праці про суть і методику моделювання як методу дослідження: В. Арнольд, В. Беспалько, В. Богобоящий, С. Гончаренко, В. Загвязинський, В. Краєвський, К. Курбанов, В. Лаврик, Є. Лодатко, А. Лопатєв, П. Палій, В. Полонський, В. Шмандій, В. Штоффа та ін.; положення про моделювання педагогічних систем: В. Курило, В. Лукашевич, В. Мелешко, Ю. Шапран, професійної освіти Н. Зимогляд, Д. Мещанінов, М. Анісімов,

розвитку підприємницьких якостей майбутніх фахівців: Г. Матукова, а також підготовки учнівської молоді ЗП(ПТ)О до підприємницької діяльності С. Алексеєва, Л. Базиль, В. Байдулін, Л. Єршова, Д. Закатнов, Л. Капченко, В. Орлов, Г. Сохацька, М. Ткаченко.

Складність, невичерпність, нескінченність об'єкта педагогічного дослідження змушує для проникнення в його суть, в його внутрішню структуру і динаміку шукати більш прості аналоги для дослідження. Простіший за структурою і доступний вивченню об'єкт стає моделлю більш складного об'єкта, іменованого прототипом (оригіналом). Відкривається можливість перенесення інформації, добутої при використанні моделі, за аналогією на прототип. У цьому сутність одного з методів теоретичного рівня – методу моделювання [2, с. 136-137]. Отже, значущість моделювання у розв'язанні наукової проблеми розвитку підприємницької компетентності зумовлюється виявленням істотних ознак і закономірностей складного педагогічного процесу у спрощеній формі і створенні відповідних умов для його подальшої оптимізації й удосконалення [3, с. 141].

Сформульована мета, вимагає постановки завдань для її досягнення. Такими в моделі є: виділення структурних компонент підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектної діяльності: комунікативного, аналітичного, когнітивного, діяльнісного та уявлення процесу їх формування. Як правило, зазначена постановка завдань, обумовлена тим, що підприємницька компетентність формується покомпонентно і засобами всіх дисциплін навчального плану. І якщо сформовані її компоненти на достатньо високому рівні, то можна стверджувати про сформованість підприємницької компетентності в цілому.

Розкриття поняття «педагогічне моделювання» необхідно почати з визначення терміна «модель». Модель – це штучно створений об'єкт у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакових форм або формул, який, будучи подібний досліджуваного об'єкта (або явища), відображає і відтворює в більш простому і зпримітивізованому вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки і відносини між елементами цього об'єкта [4].

Неможливо уявити, як людство в своїй діяльності (науковій, освітній, технологічній, художній) зможе обійтися без моделей навколишнього світу. Суворі й точні правила побудови моделей сформулювати дуже складно, проте до XXI століття людство накопичило багатий досвід моделювання та використання різних об'єктів і процесів.

Процес створення моделей безперервний так само, як і процес розвитку наук. Наочні моделі часто використовуються під час навчання. Моделі допомагають учнівській молоді візуально уявити об'єкти і процеси, недоступні для безпосереднього сприйняття. Умовно моделі можна поділити на три види: фізичні (які мають природу, схожу з оригіналом); матеріально-математичні (їх фізична природа відрізняється від прототипу, але можливо математичний опис поведінки оригіналу); логікосеміотичні (конструюються зі спеціальних знаків, символів і структурних схем) [5]. Між названими типами моделей немає жорстких кордонів. Педагогічні моделі, в основному, входять у другу і третю групу перерахованих видів.

Далі слід зупинитися на понятті «моделювання», що представляє собою процес створення, дослідження і використання моделей. Для створення моделей людина використовує два типи «матеріалів» – засоби самої свідомості і засоби навколишнього матеріального світу, саме тому моделі діляться на абстрактні (ідеальні) і предметні (реальні, речові). Форми моделювання різноманітні й залежать від використовуваних моделей і сфери їх застосування. За характером моделей традиційно виділяється предметне і знакове (інформаційне) моделювання [6].

У педагогічного моделювання є «термін-партнер» – проєктування. У деяких публікаціях ці терміни використовуються як зіставні і підмінюють один одного, тобто є, де це допустимо, синонімами [7]. Слово «проєкт» має кілька значень, і майже всі вони мають відношення до педагогіки. По-перше, проєкт – це попередній (гаданий) текст будь-якого документа. По-друге, проєкт розуміють як деяку акцію, сукупність заходів, об'єднаних однією програмою в організаційну форму цілеспрямованої діяльності. Роботу фахівців в таких проєктах не називають проєктуванням. У цьому сенсі в навчанні застосовується термін «проєкт як форма дослідницької діяльності учнів». І третє значення проєкту – діяльність зі створення (вироблення, планування, конструювання) будь-якої системи, об'єкта або моделі [8].

Проте, вважаємо за доцільне продовження аналогічних досліджень. Зауважимо, що збільшення кількості праць, присвячених проблемам педагогічного моделювання та моделі розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектної діяльності, свідчить про пильну увагу вчених до цього питання.

Мета статті полягає в проєктуванні моделі розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проє-

ктної діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модель розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектної діяльності розроблена на основі «моделі формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ре-

сторанного господарства у професійно-технічних навчальних закладах», яка була створена українським дослідником М.В. Ткаченком [3, с. 144]. Коротко прокоментуємо змістове наповнення кожного з блоків моделі розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектної діяльності (рис 1).

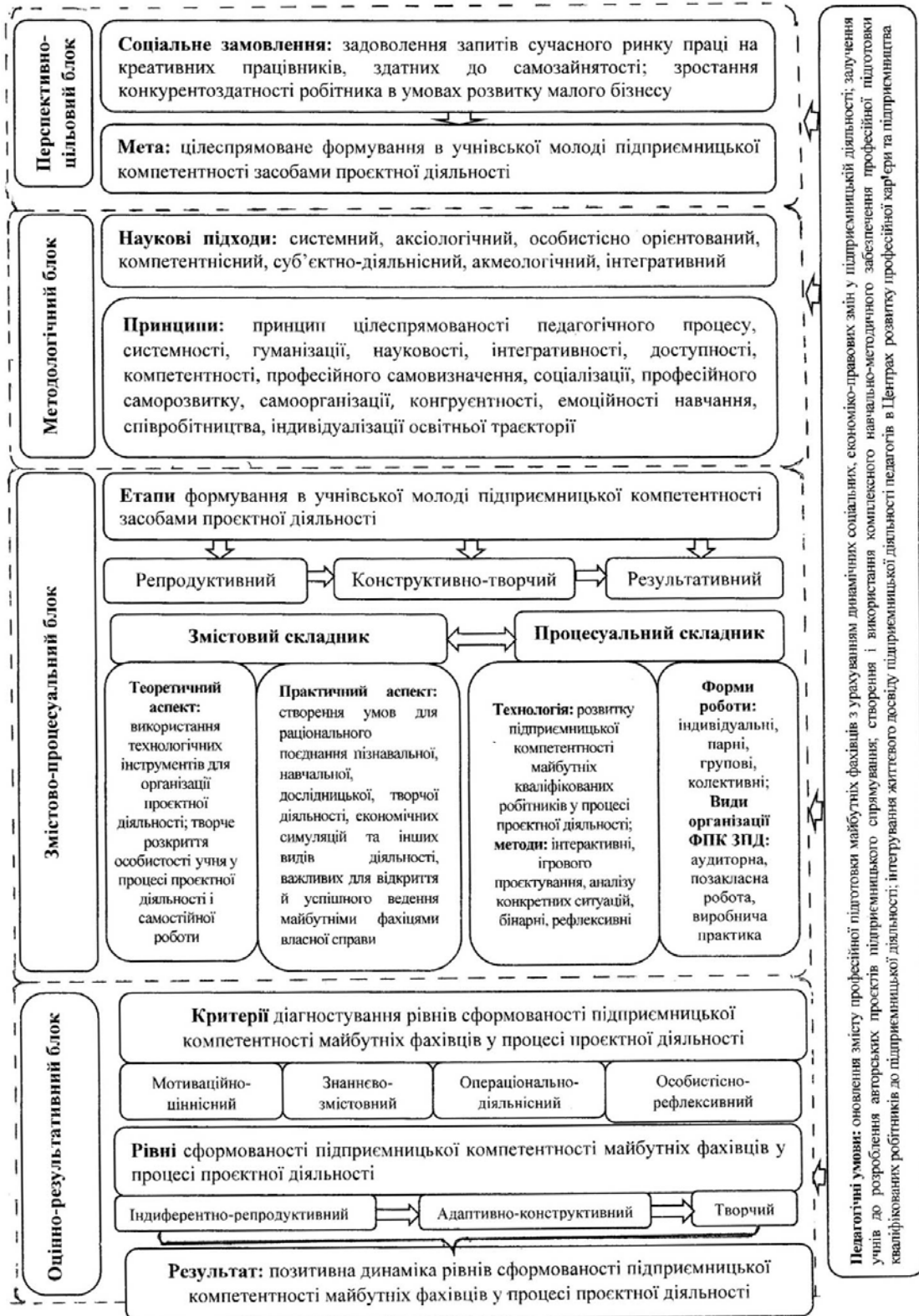

Рис. 1. Модель розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектної діяльності

Перспективно-цільовий блок – відображає мету і завдання підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності. Глобальна ринкова система продукує глобальну конкурентність. Підприємницька спрямованість професійної освіти майбутнього фахівця може стати ресурсом створення як локально змодельованих, навчальних, так і соціально-економічних проєктів масштабного, міжкультурного характеру. Освіту важливо розглядати як освіту професійного світогляду паралельно з розвитком особистості (С.І. Гесен).

Відтак результатом такої освітньої підготовки майбутніх фахівців закладів професійної (професійно-технічної) освіти є: освоєння здатності до продуктивної взаємодії в команді підприємницького проєкту; вміння будувати відносини з клієнтами в процесі проєктування; організаційна активність у відносинах з клієнтом; навички вибудовування відповідності результатів підприємницького проєкту соціальним вимогам; здатність до досягнення і оцінки результатів власної діяльності; вміння ставити питання про відповідність заздалегідь наміченим-отриманим результатам підприємницького проєкту, і вміння правильно відповідати на поставлені запитання [9].

Мету моделі позиціоновано в такому формулюванні: цілеспрямоване формування в учнівської молоді підприємницької компетентності засобами проєктної діяльності на основі вміння грамотно і ефективно розпоряджатися всіма видами ресурсів, які є в його розпорядженні (матеріальними, фінансовими, людськими, інформаційними і тимчасовими). Крім того, найважливішими складовими успіху підприємця є компетентність в питаннях економіки і гнучкість мислення. Розвиток підприємливості формується на вроджених задатках, які включають в себе такі основні характеристики особистості: особливе ставлення до чужої (і своєї) власності; здатність створювати найбільш оригінальні господарські комбінації сил і засобів, які дають найвищий дохід в будь-яких соціально-економічних умовах; безперервна енергійність мислення і дій, почуття часу; здатність діяти в умовах невизначеності, йти на розумний ризик, приймати рішення під свою економічну і соціальну відповідальність; ефективна комунікабельність. Головне в підприємстві – інноваційна діяльність. Здійснення підприємницької діяльності в сучасних ринкових умовах передбачає вміння нестандартно мислити, проявляти наполегливість у вирішенні складних питань, не боятися брати на себе відповідальність.

Досягнення поставленої мети передбачає організацію діяльності учнів з придбання теоретичних знань і засвоєння практичних навичок підприємницької діяльності під час якої заняття і заходи, де домінує педагог, замінені на активні, командні форми роботи: робота в парах, групах, дискусії, довірчі бесіди, мозкові штурми, колективні обговорення, рольові і ділові ігри, проєкти. Педагогам довелося відмовитися від звичних для них монологів і освоїти нову позицію співробітництва у взаємодії з суб'єктами освітньої діяльності. Активізувалася педагогічна підтримка отримання учнями досвіду проєктної діяльності, досвіду роботи в команді. У процесі організації навчальних занять, які сприятимуть розвитку підприємницьких компетенцій, підприємницької компетентності змінюються педагогічні цілі, які тепер спрямовані на створення умов, що сприяють отриманню не так самого освітнього результату, скільки усвідомлення процесу навчання, в якому відбувається саморозвиток особистості учня. Забезпечивши підтримку самовизначення і самореалізації особистості учня, йде орієнтація не на готові знання і моделі поведінки, а на вибір з безлічі їх варіантів. Педагог при цьому виступає в ролі організатора, помічника і координатора спільної діяльності.

У *методологічному блоці* презентовано актуальні наукові підходи й основні принципи навчання майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Використовуючи моделювання в якості дослідницького інструменту для вивчення різних аспектів і властивостей освітнього процесу, наведемо приклад процесу проєктування педагогічної моделі розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проєктної діяльності, побудованої в рамках системного, компетентнісного, особистісно-орієнтовного, суб'єктно-діяльнісного, аксіологічного, акмеологічного та інтегративного підходів до навчання.

Методологічний компонент проєктованої моделі показує основні підходи до навчання, використані при її реалізації, а також принципи навчання, відповідно до якими організовується процес навчання.

У педагогічній літературі поняття «підхід» використовується як сукупність ідей, методів, що лежать в основі рішення проблеми. *Системний підхід* є однією з методологічних складових дослідження будь-яких систем управління. При цьому досліджуваний об'єкт розглядається як складна відкрита керована, динамічна система з цілеспрямованою дією. Системний підхід в освіті означає, що самостійні компоненти

педагогічної системи розглядаються у взаємозв'язку з іншими її елементами: цілі навчання, педагог і учень як суб'єкти освітнього процесу, методи, форми і засоби педагогічного процесу. У розглянутому прикладі системний підхід представлений сукупністю самостійних, взаємопов'язаних компонентів педагогічного процесу – методологічного, змістовного, операційно-діяльнісного, результативно-діагностичного, що забезпечують розвиток підприємницької компетентності.

Компетентнісний підхід, на думку В. І. Байденко, передбачає, що учень опановує окремими один від одного знаннями та вміннями в комплексі, при цьому цілі освіти є найбільш наближеними до ситуацій професійної сфери. З позиції автора, компетентнісний підхід не заперечує традиційного, а поглиблює, розширює і доповнює його, оскільки передбачає орієнтацію на формування поряд з професійними ЗУ-Нами, які тлумачаться як володіння професійними технологіями, ще й розвиток в учнів здібностей, які затребувані сучасним ринком праці. Також компетентнісний підхід, будучи орієнтованим, насамперед, на нове бачення цілей та оцінку результатів професійної освіти, висуває свої вимоги і до інших компонентів освітнього процесу – змісту, педагогічних технологій, засобів контролю і оцінки.

Суб'єктно-діяльнісний підхід орієнтований на формування системи професійних практичних умінь, по відношенню до яких навчальна інформація виступає інструментом, забезпечує можливість якісно виконувати професійну діяльність. Основи діяльнісного підходу в психології закладені А. Н. Леонтьєвим. Він виходив з відмінностей зовнішньої і внутрішньої діяльності. Перша складається зі специфічних для людини дій з реальними предметами, що здійснюються при рухах рук, ніг, паальців. Друга відбувається за допомогою розумових дій, де людина оперує з ідеальними моделями, образами предметів, уявленнями про предмети. Діяльність розглядається як засіб становлення і розвитку суб'єктності учня. Суб'єктно-діяльнісний підхід може реалізуватися за допомогою активізації діяльності учнів як в аудиторній, так і в позааудиторній самостійній освітній діяльності.

Особистісно-орієнтований підхід ставить одним з головних цілей технологій навчання практичний результат, на який спрямований процес навчання. Як правило, особистісно-орієнтований підхід реалізується за допомогою створення портфоліо учнів.

Аксіологічний підхід органічно притаманний сучасній педагогіці, в якій вихова-

нець розглядається як вища цінність суспільства. У зв'язку з цим, аксіологія може розглядатися як методологічна основа освіти і сучасної педагогіки. У розвиток педагогічної аксіології значний внесок внесли праці Б.М. Бім-Бада, Б.С. Брушлинського, Б.І. Додонова, Б.Г. Кузнецова, Н.Д. Никандрова, В.О. Сластьоніна, В.М. Розіна, М.Н. Фішера, П.Г. Щедровицького та ін.

Знання, які не перетворені зусиллями педагогів в цінності і не освоєні учнем саме як цінності, легко забуваються і ніколи не стають сенсоутворювальним чинником. Педагогічна аксіологія, в значній мірі, змінює характер взаємодії педагога з учнем. У центрі уваги виявляються не просто знання, вміння, навички або формування якихось звичок в учня, а цілий комплекс життєво важливих цінностей, формування у нього потреби привласнювати їх, жити ними. Професійна школа починає безпосередньо вчити вихованця вмінню впевнено орієнтуватися в навколишньому світі, досконало розрізняти якісну, ціннісну його неоднорідність. Ступінь розвитку в учня такого вміння стає одним з найважливіших показників рівня його вихованості.

Сучасний фахівець повинен бути освіченим, моральним, мобільним, відповідальним, відрізнятися здатністю до співпраці, творчості, використовувати *інтегративний підхід* в діяльності. Інтеграція є одним із значущих інноваційних явищ в освіті. Інтегративний підхід – це позиція дослідження, відповідно до якої освіта розглядається як процес і результат педагогічної інтеграції (міжпредметної, внутрішньопредметної, міжособистісної, внутрішньоособистісної) [10, с. 44-45].

Інтегративний підхід у педагогіці вчені трактують по-різному. І.О. Зимняя, Є.В. Земцова визначають *інтегративний підхід* як «цілісне уявлення сукупності об'єктів, явищ, процесів, що об'єднуються спільністю як мінімум однієї з характеристик, в результаті чого створюється його нова якість» [11, с. 17]; дещо інша позиція у В.М. Лопаткіна, він вважає, що *інтегративний підхід* – засіб, який забезпечує «цілісність картини світу; сприяє розвитку здібностей людини до системного мислення при вирішенні теоретичних і практичних завдань» [12, с. 162].

Основними принципами інтегративного підходу при вивченні педагогічних дисциплін є: принцип суб'єктності, культуро відповідності, креативності, орієнтації на громадянсько-патріотичні цінності та ціннісні відносини, синергії, самоосвіти, діалогу культур, варіативності у виборі засобів взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу, діалогізації, зворотного зв'язку.

Рішення проблеми розвитку підприємницької компетентності також може бути реалізовано за допомогою залучення учнів до самостійної підприємницької діяльності в рамках створення малих учнівських підприємств, центрів молодіжного підприємства. Така форма навчання дає учням можливість набути навичок працевлаштування, організації та управління організацією, планування, прогнозування, роботи в команді. Даний вид роботи дає набагато більше перспектив і можливостей для учнів, ніж семінари, практичні заняття та ділові ігри.

Загальними принципами розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектної діяльності визначаємо такі: гуманізації («олюднення»), гуманітаризації (переорієнтації на людину) й демократизації; науковості; доступності й рівності умов розвитку кожного учня; фундаменталізації; індивідуалізації й диференціації; наступності й неперервності; гнучкості, прогнозованості й розвивального характеру; інтегративності (інтеграції професійної освіти, науки, мистецтва і виробництва); інтердисциплінарності, надпредметності; професійно-економічної спрямованості, свідомості та творчої активності; стандартизації умов навчання; територіальної, професійної, кваліфікаційної мобільності; полікультурності; економізації; екологізації; естетизації; регіоналізації; випереджувальному характерові професійної підготовки (освіти); систематичності та технологічної послідовності в освоєнні навчального матеріалу; єдності професійного навчання та виховання; єдності теорії з виробництвом у професійному розвитку особистості тощо [13, с. 20].

Доцільно звернути увагу на змістово-процесуальний блок, який представлено процесуальним складником, а саме: технологією розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі проектної діяльності. Вона «передбачає систему поетапних педагогічних дій з навчання, виховання й розвитку особистості, спрямовану на використання форм, методів, прийомів проектної діяльності для гарантованого розвитку у майбутніх фахівців якостей, умінь і навичок, необхідних для відкриття й успішного ведення власної справи» [14, с. 24]. Більш детально про особливості використання цієї педагогічної технології під час модернізації професійної освіти, критерії ефективності її реалізації тощо читайте у електронному журналі «Професійна педагогіка» № 1 (22) за 2021 рік [14, с. 23-31].

Оцінно-результативний блок моделі розвитку підприємницької компетентності

майбутніх фахівців у процесі проектної діяльності презентований мотиваційно-ціннісним, знаннево-змістовним, операційно-діяльнісним, особистісно-рефлексивним критеріями, за показниками яких визначаємо рівні сформованості досліджуваного утворення (індиферентно-репродуктивний, адаптивно-конструктивний, творчий).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, сенсоутворювальним структурним компонентом даної моделі є реалізація соціального замовлення на компетентних фахівців. Іншими словами, в практиці професійного навчання необхідно використовувати такі технології навчання (проектні), завдяки яким, учні більшою мірою оволодіють тими якостями, які будуть затребувані роботодавцем. Результатом навчання має бути готовність випускника до реалізації сформованої підприємницької компетентності.

Таким чином, ми зробили спробу розглянути процес розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців у процесі проектної діяльності з використанням методу моделювання як основи педагогічного дослідження.

Список бібліографічних посилань

1. Философия: Энциклопедический словарь. [Под ред. А.А. Ивина]. М.: Гардарики, 2004. 1072 с.
2. Загвязинский В.И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. 2-е изд., стер. М.: Академия, 2005. 208 с.
3. Ткаченко М.В. Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 347 с.
4. Бешенков С.А. Моделирование и формализация: метод. пособие. М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2002. 336 с.
5. Лодатко Е.А. Моделирование педагогических систем і процесів: монографія. Слов'янськ: СДПУ, 2010. 148 с.
6. Богатырев А.И., Устинова И.М. Теоретические основы педагогического моделирования (сущность и эффективность). *Publishing house Education and Science s.r.o.* URL: http://www.rusnauka.com/SND/Pedagogica/2_bogatyrev%20a.i..doc.htm.
7. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. 2-е изд., испр. и доп. М.: Смысл, 2001. 366 с.
8. Бедерханова В.П. Педагогическое проектирование в инновационной деятельности: учеб. пособие. Краснодар, 2000. 54 с.
9. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Сохачька Г. В. Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся, 2020. 237 с. URL: <https://ivet.edu.ua/repozytarii/produktysii-ndr/321-ndr-teoretychni-i-metodychni-osnovy-pidhotovky-maibutnikh-kvalifikovanykh-kadriv-dopriyemnytskoi-diiialnosti-v-umovakh-rozvytku-maloho-biznesu-2019-2021>

10. Гревцева Г.Я., Циулина М.В., Болодурин Э.А., Банников М.И. Интегративный подход в учебном процессе ВУЗа. *Современные проблемы науки и образования*. 2017. № 5.; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=26857> (дата обращения: 23.03.2021).
11. Зимняя И.А., Земцова Е.В. Интегративный подход к оценке единой социально- профессиональной компетентности выпускников вузов. *Высшее образование сегодня*, 2008. № 5. С. 14–19.
12. Лопаткин В.М. Интеграционные процессы в региональной системе педагогического образования: монография. Барнаул: Изд-во БГПУ, 2000. 162 с.
13. Гриценко И.А. Організація виробничого навчання учнів ПТНЗ швейного профілю: метод. реком. Київ: КВ ПТУ, 2006. 144 с.
14. Hrytsenok I. Pedagogical technology of entrepreneurial competence development of future qualified personnel in the project activity process. *Professional Pedagogics*, 2021. 1(22): 23–31. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.23-31>.

References

1. Philosophy: Encyclopedic Dictionary (2004). [In A.A. Ivin (Ed.)]. Moscow: Gardariki. 1072 p. [in Rus.].
2. Zagvyazinsky, V.I., Atakhanov, R. (2005). Methodology and methods of psychological and pedagogical research: textbook for students of higher ped. educat. university. 2nd ed., stereotyp. Moscow: Academy. 208 p. [in Rus.].
3. Tkachenko, M.V. (2018). Formation of entrepreneurial competence of future specialists of restaurant economy in vocational schools: Theses of Dissertation in Pedagogy. Kyiv. 347 p. [in Ukr.].
4. Beshenkov, S.A. (2002). Modeling and formalization: a method. allowance. Moscow: BINOM. Laboratory of Knowledge. 336 p. [in Rus.].
5. Lodatko, E.A. (2010). Modeling of pedagogical systems and processes: monograph. Slavyansk: SSPU. 148 p. [in Ukr.].
6. Bogatyrev, A.I., Ustinova, I.M. Theoretical foundations of pedagogical modeling (essence and effectiveness). *Publishing house Education and Science s.r.o.* Retrieved from http://www.rusnauka.com/SND/Pedagogica/2_bogatyrev%20a.i..doc.htm [in Rus.].
7. Yasvin, V.A. (2001). Educational environment: from modeling to design. 2nd ed., Corrected. and ext. Moscow: Smysl. 366 p. [in Rus.].
8. Bederkhanova, V.P. (2000) Pedagogical design in innovative activity: textbook. Krasnodar. 54 p. [in Rus.].
9. Alekseeva, S.V., Basil, L.O., Gritsenok, I.A., Ershova, L.M., Zakatnov, D.O., Orlov, V.F., Sokhatskaya, G.V. (2020). Training of future qualified personnel for entrepreneurial activity in the conditions of small business development: theory and practice: monograph. Zhytomyr: Polissya. 237 p. Retrieved from <https://ivet.edu.ua/repozytarii/produktysii-ndr/321-ndr-teoretychni-i-metodychni-osnovy-pidhotovky-maibutnikh-kvalifikovanykh-kadriv-dopidpriemnytskoi-dialnosti-v-umovakh-small-business-2019-2021> [in Ukr.].
10. Grevtseva, G.Y., Tsiulina, M.V., Bolodurina, E.A., Bannikov, M.I. (2017). An integrative approach in the educational process of the university. *Modern problems of science and education*, 5. Retrieved 23.03.2021, from <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=26857> [in Rus.].
11. Zimnyaya, I.A., Zemtsova, E.V. (2008). An integrative approach to assessing the unified socio-professional competence of university graduates. *Higher education today*, 5: 14–19 [in Rus.].
12. Lopatkin, V.M. (2000). Integration processes in the regional system of pedagogical education: monograph. Barnaul: Publishing house BSPU. 162 p. [in Rus.].
13. Hrytsenok, I.A. (2006). Organization of industrial training of students of vocational schools of sewing profile: methodical recommendations. Kyiv: KV PTU. 144 p. [in Ukr.].
14. Hrytsenok, I. (2021). Pedagogical technology of entrepreneurial competence development of future qualified personnel in the project activity process. *Professional Pedagogics*, 1(22): 23–31. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.23-31>.

HRYTSENOK Inna

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Researcher of the Laboratory of Professional Careers, Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

MODEL OF ENTREPRENEURIAL COMPETENCE DEVELOPMENT OF FUTURE SPECIALISTS IN THE PROJECT ACTIVITY PROCESS

Summary. The issue that the value maturity of the teacher determines the effectiveness of interaction with students in the development of the values they need, the desire or unwillingness to follow the example of the teacher, purposefully work on themselves. Management of the efforts and capabilities of students remains in the hands of a mentor, properly oriented in axiological terms. And this should become in the modern pedagogical process not accidental, but a systematic and purposeful affair.

It is emphasized that the methodological basis of modeling is a reasonable set of principles of purposeful pedagogical process, systematization, humanization, science, integrativeness, accessibility, competence, professional self-determination, socialization, professional self-development, self-organization, congruence, emotional learning, cooperation, cooperation, education, individuality.

It is noted that the current challenges of the economy require the development of entrepreneurial potential of the modern young man – the future professional. Society and the state form a social order for the student's personality as a professional capable of development, enterprising,

proactive, which contributes to the competitiveness of the country's economy and the creation of innovative socio-economic and business projects.

It is emphasized that the model of development of entrepreneurial competence of future specialists in the process of project activity is a reflection of an orderly set of actions that contribute to the development of entrepreneurial competence from inactive to start-up and productive levels. It is presented as a holistic process of interaction of interconnected components: reproductive, constructive and creative.

The content of the work of teachers of FE (PT) O in the educational process is highlighted, who, along with ICT, multimedia technologies, actively use game-technologies. Game-technologies use many different tools depending on the task: coaching, foresight sessions, business games, action learning, mini-trainings, etc. All of them are combined in a single scenario and allow you to implement business ideas in the most effective way.

Examples of work on the development of a model for the development of entrepreneurial competence of future professionals in the process of project activities, which

aims at the unity of theoretical, practical, industrial and entrepreneurial training.

Emphasis is placed on the importance of the component in developing a model of development of entrepreneurial competence of future professionals in the project process, namely: the use of innovative technologies and integration courses in the educational process, organization of project activities of students, involvement of stu-

dents in independent business activities. entrepreneurship.

Keywords: *model; modeling method; entrepreneurial competence; future specialist; project activity; pedagogical conditions.*

*Одержано редакцією: 15.07. 2021
Прийнято до публікації: 06.08. 2021*